

Arnošt Svoboda

Několik poznámek ke sportovnímu poli z pohledu jeho aktérů

Pro představení sportu, zejména ve své vrcholové a medializované podobě, nabízíme model tvořený sociálními poli, která představují sport samotný a pole jemu externí. V tomto komplexním prostoru je konstruován soudobý sport, s nímž se jeho diváci a fanoušci setkávají prostřednictvím televize, tisku nebo osobně na stadionech a jiných sportovištích. Dosavadní data naznačují vymezení zmíněných polí, zatím samozřejmě pouze z pohledu aktérů pole sportovního, konkrétně potom sub-pole vrcholového sportu – bazénového plavání. Po teoretickém úvodu bude tedy následovat popis jednotlivých segmentů soudobého sportu společně s komentářem na základě dílčích empirických poznatků.

Tento text ve stručnosti zachycuje výsledky první fáze výzkumu. Ta bude v nadcházejících měsících pokračovat se záměrem získání poznatků nejen od sportovců samotných, ale i od jejich okolí: trénérů, asistentů, novinářů a realizačního týmu obecně. Cílem je zachytit podmínky procesu konstrukce obrazu slavných sportovců – sportovních hvězd. Předpokladem je, že jejich postavení není dáno pouze jejich sportovními výkony, ale zejména jejich uznáním a tvornou podmínek, v nichž se potom sportovci samotní pohybují (viz Becker 1982)

Teoretické ohlédnutí¹

Současný vrcholový sport implikuje působení médií, profesionálních sportovců, jejich managementu, sportovně-politických orgánů a jejich představitelů, ale samozřejmě také samotných diváků.

Povahu komplexních vztahů mezi těmito institucemi a aktéry napomáhá pochopit teorie sociálního pole Pierra Bourdieu. Ta chápe společnost a společenské vztahy jako prostor sui generis strukturovaný na základě určitých zákonitostí. Pozice jednotlivých aktérů tohoto pole

1 Následující text shmuující teorii byl částečně publikován v Sociálních studiích (Svoboda 2011)

je dána poměrem různých kapitálů, v nichž tradičně primární roli mají kapitály kulturní a ekonomický. Tyto kapitály nemusejí být univerzálně platné pro všechna myslitelná pole. Naopak, v různých polích jsou přítomny různé kapitály, ať už v postavení dominantním nebo podřízeném.

Sportovní pole tudíž nepředstavuje homogenní, sportovně-specifický prostor, ale je produktem interakce mezi externími poli. Tato pole jsou místa, ve kterých působí jednotliví aktéři, jež jsou predisponováni jednat určitým způsobem. Spíše než o reálných aktivitách je zde lépe uvažovat o potenciálu k jednání. Stejně je tomu u vztahu pole sportu a vnějších podmínek. Jak Bourdieu připomíná, pole má „lomivý“ účinek. To znamená, že externí vlivy jsou patrné, ale teprve prostřednictvím analýzy změn ve strukturálním uspořádání pole, tedy zprostředkovaně. Pro zkoumání dopadů těchto změn je třeba znát vnitřní zákony konkrétního pole (Bourdieu 1998, Tomlinson 2004). I z tohoto důvodu budeme o sportovním poli uvažovat jako o poli relativně autonomním. Procesy, které v něm probíhají, jsou ovlivňovány a naopak zpětně ovlivňují procesy z vnějších polí stejně jako z dílčích sub-polí v rámci sportovního pole.

Relativně autonomní pole sportu se tedy skládá ze sub-polí, v nichž působí aktéři jednající podle konkrétních habitů, to jest podle konkrétní logiky jednání, kterou si osvojili. Takovéto jednání je přijímáno publikem disponujícím taktéž určitým habitem, který mu umožní jednání dekódovat a podřadit je sdíleným významům. Tyto habitusy jsou tvořeny na pozadí objektivních historických vztahů a pozic generujících formy moci – kapitálů. Giulianotti (2005) připomíná, že důležitým rysem pole je respektování dominantních hodnot. Respektuje je jak mocenská elita, tak ovládaní. Tím, že se proti těmto hodnotám bouří, je tak zároveň uznávají jako dominantní.

Pole ekonomických vztahů

Bourdieu zmiňuje samotný ekonomický kapitál jako jeden ze základních kapitálů utvářejících objektivní sociální strukturu. V kontextu analýzy profesionálního sub-pole bývá často místo samotných ekonomických vztahů zmiňován koncept politické ekonomie sportu. Popisuje

propojení širších společenských, kulturních a mocenských vztahů, v jejichž rámci mají ovšem samotné ekonomické vztahy důležité postavení (viz Sage 2000).

V souladu s logikou výkladu této eseje je zvyšující se vliv ekonomických vztahů propojen se zvyšující se potřebou legitimacy pro ustavení profesionálního sub-pole v rámci sportovního pole jako reálného důsledku úspěšného pronikání ekonomického pole do sportu. Sport je tak, za účelem posilování své autenticity, prezentován jako skutečná a mimo ekonomické i mediální pole ustavená aktivita, jež je založena na hodnotách politické filosofie sportu. Snahy o legitimizaci sportu v kontextu působení ekonomického pole tak zdůrazňují autentickou povahu sportu jako aktivitu nezávislou na utilitárních ekonomických zájmech.

Z pohledu sportovců samotných bylo možné identifikovat dva směry uvažování. Jednak bylo patrné odmítání sportovní činnosti ve spojení s ekonomickými zájmy. Jinak řečeno, sportovci komentovali své bývalé postavení jako finančně nehonorované, případně pouze zčásti a po omezenou dobu, a vymezovali se oproti plně profesionalizovaným sportovcům. Otázkou je, zda tento postoj by byl jiný, kdyby sami tito sportovci dostali možnost být finančně ohodnoceni za své výkony, případně, kdyby se stali plnými profesionály. Patrné bylo určité opatrné srovnávání mezi různými typy sportovců. Někteří byly zaměřeni na profesionální uplatnění a podřizovali tomu všechny ostatní aktivity. Oproti tomu zde byli další, kteří již v té době tušili nebo byli srozuměni s tím, že profesionálními sportovci se nestanou. Toto mohl být onen zásadní moment pro změnu způsobu konstrukce a dekodování celého sociálního pole a vztahů v něm.

Dosavadní reminiscence výpovědí respondentů se zatím pohybovala na časové úrovni v době, kdy byli sami aktivními sportovci. Způsob referování a vysvětlování tehdejších vztahů se však, zdá se, orientuje nejen podle tehdejších postojů ale i podle současných podmínek, které formují názory respondenta, nyní již často profesně i osobně zcela vzdáleného původnímu sportovnímu poli. Bývalý úspěšný plavec, nyní stejně tak, nebo možná ještě úspěšnější podnikatel ve stavebnictví, se netajil tím, že již v době aktivního sportování měl k dispozici finančně zabezpečené zázemí. Jinými slovy, měl bohaté rodiče. Několikrát v průběhu rozhovoru zaznělo, že při svých aktivitách je a byl primárně orientován na úspěch. V jeho

hodnocení byl patrný věcnější přístup k profesionalizovaným sportovcům a k jejich snaze vybudovat si postavení umožňující věnovat se plně sportu bez nutnosti doplňovat jej „civilním“ zaměstnáním. U respondentů v současnosti se sice plně profesně realizujících, ale s nižšími finančními výdělky a radícími se z hlediska ekonomického kapitálu do „nižších“ skupin, bylo mnohem patrnější vymezování se proti snahám mísit sportovní aktivitu s finančním ziskem. Sport pro ně představoval aktivitu samu pro sebe a vlivy ekonomického pole byly pro ně něco, co patří ke sportu, který mohou sledovat v televizi, ale nikoliv ke sportu, který sami provozují. Což je paradoxní, neboť sami se v té době pohybovali na republikové elitní úrovni a logickým pokračování by byla budoucí profesionalizace. V té době byly finanční odměny sice možné, ale jednalo se spíše o určitou formu kapesného, i vzhledem k tomu, že zpovídání sportovci ve sledované době většinou studovali. Zabezpečeni byli zejména materiálně, od sponzorů nebo přímo od klubu, který byl financovaný z veřejných zdrojů.

Počátky zvýšeného vlivu ekonomického pole v poli sportovním lze spojit zejména s novou rolí sportu jakožto prostředku zábavy pro zvětšující se masu konzumentů – jinými slovy s procesem komodifikace sportu, jako předstupněm pro ustavení sportu profesionálního. Komodifikovaný sport, jehož počátky lze umístit na konec 19. století, je poznamenán rostoucí dominancí ekonomického kapitálu, jehož logika spotřeby „asimiluje“ ostatní styly vnímání a chápání sportu – sociální, psychologické, fyzické, kulturní nebo interpretační (Sage 2000, Bourdieu 1998b). Interpretační (interpretative) kapitál se uplatňuje mimo jiné při přeměně sportu jako praxe ve sport jako medializovanou podívanou, v komerční produkt.

Masově praktikované sporty, jako je třeba kopaná, využívají při své komodifikaci jen malý poměr interpretačního kapitálu, protože není třeba je vysvětlovat, přibližovat divákovi. Ten je totiž zná a sám často praktikuje, byť na neformální, amatérské úrovni. Pro mocenské aktéry je tak mnohem snazší prezentovat sport jako autentickou aktivitu, kdy jeho potenciální konzumenti s jeho provozováním mají vlastní praktickou, a tedy autentickou, zkušenost. Proces komodifikace sportu ovlivněné působením dominantního ekonomického kapitálu nelze brát jako něco pevně daného a neměnného. Právě naopak, jedná se o neustálé zápolení aktérů externího ekonomického pole o místo v hierarchii sportovního pole jako celku. Vliv na úspěch tohoto zápolení má i dominantní politická tradice, styl fungování státu sahající od neo-

liberalismu (implikujícího striktní oddělení vrcholového sportu jako obchodního artiklu od sportu jako amatérské praxe) po sociální stát, v němž je sport chápán jako veřejná služba (se silným postavením amatérských sportovních organizací) (Bourdieu 1998b).

Legislativní pole

Při sporech mezi aktéry sportovního pole a externích polí argumentují často tyto aktéři odkazem na zvláštní charakteristické hodnoty sportovního pole. Mimo již zmiňované hodnoty Bourdieua (1978) politické filosofie sportu to mohou být hodnoty přijímané ve sportovním poli, které dále přebírá i jeho profesionální sub-pole, jako je oproštění se od politických sporů, autonomie sportovních pravidel nezávislých na vnějších právních normách nebo tradice. Je-li sportovní pole definováno pomocí těchto hodnot, jeho výsledný obraz je homogenní, autentický, oproštěný od vnějších vlivů. To následně vede k menší nutnosti legitimizace jeho fungování a zejména fungování jeho profesionálního sub-pole.

V různých obměnách je stále aktuálním příkladem míra ingerence práva a veřejné moci do pravidel stanovených sportovními organizacemi narušující tak reprezentaci profesionálního vrcholového sub-pole jako homogenního celku. V evropském kontextu může jít o rozhodovací činnost soudních orgánů Evropské unie, tedy zejména Evropského soudního dvora (ESD) a Soudu prvního stupně (ale třeba i samotné Evropské komise). ESD již téměř po čtyřicet let upravuje svými rozhodnutími normotvornou činnost sportovních orgánů (například UEFA). V nich deklaruje, že sport je předmětem komunitárního práva, jestliže je ekonomickou aktivitou, jak ji chápe Smlouva o založení Evropského společenství (nyní Smlouva o fungování Evropské unie). V posledních letech bylo toto téma dále rozpracováno ve známých případech Bosman (1995) a Meca-Medina a Majcen (2006), v nichž byly opět zpřesněny hranice, kam až může sahát výlučná moc sportovních asociací, aniž by do ní moc veřejná zasahovala.

Zejména případ belgického fotbalisty Jean-Marca Bosmana svým významem přesáhl svůj původní kontext a výrazně pozměnil systém mezinárodních přestupů hráčů mezi kluby, které byly do té doby v mnoha evropských zemích silně omezovány pravidly znemožňujícími volný přestup hráče po skončení jeho smlouvy se stávajícím klubem. Bosman brojil proti ustanovení

UEFA nařizujícímu, že přestupuje-li hráč z jednoho klubu do druhého, a není-li zároveň dle určitých podmínek klasifikován jako „volný hráč“, druhý tým musí prvnímu zaplatit přestupový poplatek. Dle žalující strany se jednalo o porušení zásady volného pohybu osob. ESD se nakonec přiklonil k již dříve zastávanému názoru, že sportovní pravidla vytvořená nestátními organizacemi nutně podléhají ustanovení Smlouvy o založení ES a neexistuje sport jako výlučný prostor dodržující svá vlastní pravidla bez vztahu k normám panujícím okolo, zejména bez vztahu k základním svobodám zaručeným Smlouvou o založení ES. Zajímavé je i další rozhodování ESD, tentokrát týkající se toho, zda antidopingová opatření mohou narušit práva v oblasti hospodářské soutěže (David Meca-Medina a Igor Majcen vs. Komise Evropských společenství – předmětem sporu byl trest za prokázaný doping, který dle žalujících sportovců byl v rozporu se zásadou volného pohybu osob a služeb). Jednalo se o další odpověď mocného aktéra na argumentaci v tomto kontextu podřízeného sportovního pole v tom smyslu, že i na první pohled ryze sportovní opatření je předmětem ustanovení komunitárního práva, tedy jakési „vyšší moci“ působící vně daného sportovního pole. (podrobněji viz Králík 2001).

Pole politiky

V rámci analýzy vlivů politického pole na profesionální sub-pole sportu je třeba rozlišovat více dimenzí, v nichž dochází k ovlivnění autonomního postavení sportu. B. Houlihan (2000) zdůrazňuje rozdělení na vnější vlivy, s dominující rolí státu, vytvářejícího obecnou strukturu, v níž může sportovní pole působit, a na politiku ve sportu, kde různé organizace prosazují své vlastní cíle. I zde je patrný střet o to, kteří aktéři budou mít možnost reprezentovat „skutečnou“ podobu sportu.

Sledujeme zde nejen boj o autentickou formu sportu, ale i o samotnou existenci profesionálního sub-pole sportu. To je zároveň jedním z nejstarších způsobů průniku státu do relativně autonomního sportovního pole, kdy se státní instituce snaží o eliminaci některých sportovních odvětví. Houlihan upozorňuje, že explicitní zákazy jsou spíše, a zvláště v dnešní době, ojedinělé. Vliv státní moci se projevuje zejména ve snaze o regulaci některých aspektů sportu, například užívání zakázaných látek nebo omezení pohybu sportovců mezi týmy (viz

část o legislativním poli). Dalším, a velmi rozšířeným motivem, byť ne v České republice, je důraz na vrcholový a potažmo profesionální sport jako nástroj sociální integrace a s tím spojené téma sportu jako nástroje pro konstrukci národní identity. Tato funkce sportu se projevuje zejména u postkoloniálních států nebo třeba národnostních menšin. Sport zde působí jako katalyzátor další z forem autenticity, což je posilování lokální emocionální vazby, zde skrze subjektivně prožívané sportovní utkání, nejen v pasivní ale i aktivní podobě. V praxi však mohou tyto snahy nabýt zkreslené podoby, kdy státní podpora určitého sportu (i třeba skrze zákony stanovující veřejnoprávním médiím okruh povinně přenášených sportovních událostí z vybraných vrcholných soutěží) vede k omezení prostředků na podporu masového sportování ve prospěch podpory úzce omezeného profesionálního sub-pole sportu. Mezi další motivy státního využívání sportu patří i diplomacie, v níž sport může sloužit budování pozitivního obrazu konkrétního státu nebo zmírnění napětí mezi dvěma nepřátelskými státy (tamtéž).

Výše uvedené využívání sportu a mocenské vlivy ve sportovním poli jsou podmíněny symbolickým kapitálem, který je spojen se sportovním polem a jeho aktéry, a který kontinuálně přebírá i profesionální sport. Sport a jeho charakteristické vlastnosti, jako je právě autenticita, jsou cenným „artiklem“, který lze využít pro prosazování partikulárních zájmů. Děje se tak z důvodu jedinečnosti těchto vlastností a jejich jen omezené přenositelnosti do jiných polí. Při aktivitách aktérů vnějších polí v rámci sportovního pole a jeho sub-polí je pro zachování vnímané autenticity třeba zachovávat určitou hranici, jejíž porušení znamená i porušení obrazu sportu jako autentického, „skutečného“ podívané. Využití sportu v politice a diplomatických vztazích může mít i extrémní podobu vzájemných bojkotů olympijských her, jako vrcholných sportovních soutěží, státy komunistického bloku a západními státy v letech 1980 a 1984. Zásah do sportu jako podívané i, v případě sportovců, sportu jako vyvrcholení dlouholeté přípravy, znamenal značnou korupci autentického ideálu, neboť průnik vnějšího pole se podílel na destrukci vnitřních norem a tradic, které jsou ve sportovním poli důležitým faktorem pro konstrukci autentického obrazu sportovního pole.

Pole masových médií

Čtvrtým externím polem, které se podílí na definici soudobého profesionálního sub-pole sportu, je pole masových médií a masové kultury obecně. Po většinu 20. století se vztah médií a sportu vyvíjel a tvořil něco, co Joseph Maguire označuje jako komplex mediálního sportu tvořený sportovními, mediálními a marketingovými organizacemi. Jeho produktem je medializovaný sport společně s jeho diváckou spotřebou (Maguire a kol. 2002). Dochází zde možná více než u dalších vnějších polí k prolínání sportovního pole s vnější sociální strukturou. Děje se tak díky propojení médií s masovou kulturou, která hledá nové vzory a hrdiny napříč různými poli včetně pole sportovního, a jeho profesionálního sub-pole zvláště. Sportovní a mediální pole interagují a dochází k neustálé redefinici optimální formy této interakce, která by byla výhodná pro obě strany. Pokud by některý z vlivů převážil, bylo by opět ohroženo autonomní, a potažmo autentické, postavení sportu.

Sportovní i masově-mediální pole jsou navzájem propojeny. Existuje mezi nimi dialektický vztah: neustále dochází ke střetům, v rámci nichž je posilována jejich autonomie, avšak zároveň jsou tato pole na sobě závislá a jejich spolupráce je oboustranně výhodná. Na jedné straně je technicky dnes již téměř dokonalý obrazový přenos sportovních utkání zajišťující jim globální dopad a s ním spojený výdělek pro zúčastněné aktéry, zejména sportovní kluby, jejich management nebo mediální korporace. Týká se to i sportů méně rozšířených. Ty mohou například díky svému zařazení mezi olympijské disciplíny získat velkou mediální publicitu a mnohonásobně tak rozšířit své publikum.

Působení mediálního pole na pole sportu však nelze chápat pouze jako prostředek k přiblížení sportovních aktérů jejich publiku – divákům a fanouškům sportu. Média totiž těží z jedinečných vlastností profesionálního sportu, mezi kterými vyniká zejména nejistota výsledku, s ní spojené vzrušení a emocionální napětí. Jinými slovy, opět se jedná o faktory podílející se na konstrukci sportu, který je následně vnímán jak autentický, skutečný. Na druhé straně jsou to právě média, která mohou tyto vlastnosti nejen akcentovat, reprezentovat, ale i uměle vytvářet. Technické možnosti médií jsou tak spjaty se samotnou sportovní aktivitou, která do značné míry přijala logiku ekonomicky utilitárního jednání

komerčních televizních společností (Bourdieu připodobňuje televizi k „trojskému koni komercializace“). Dochází k proměnám podoby sportovních soutěží, změnám v časech utkání nebo k proměnám tradičního modelu sebepojetí sportovce ve spojení se svým klubem a jeho fanoušky. Globalizace a komercializace podporuje globálně kosmopolitní hráče často střídající svá působiště (Bourdieu 1998b).

Díky technickým možnostem médií může divák – konzument mediálního sportu – sledovat například komentované zpomalené a opakované záběry nebo, v případě digitální televize, si tyto záběry sám zvolit. Spolu s nabídkou všech forem on-line reportáží a služeb se mu dostává šance sledovat sportovní záběry způsobem, jakým by je naživo nikdy nebyl schopen vidět. Filmový producent tak může pro vyprávění příběhu využít sportovních symbolů konotujících tradiční hodnoty „čistého a nezkorumpovaného“ sportu, tedy opět onoho autentického ideálu přítomného v jednání aktérů sportovního pole (dle Coakley 1998, Whannel 2009 a dále viz Walton 2004, McDorman a kol. 2006).

Jedinečné postavení v medializovaném sportu mají úspěšní sportovci, kteří se na základě vysokého poměru sportovního kapitálu (tj. vysoce hodnocených sportovních výkonů) stávají předmětem zájmu sponzorů i médií. Jsou tak přemístováni z čistě sportovního prostředí do širšího kontextu masové kultury a jejich obraz (a o ten tu jde především) je spojován s tématy prostupujícími více společenských oblastí. Často dosahují statusu „ikony“ – symbolického nositele idejí a mýtů určité komunity v určitém okamžiku (viz Holt 2004). To vše lze uskutečňovat s využitím významu autenticity. Prezентuje-li se daný sportovec v reklamě, je spojován s „pravými“ produkty vytvářenými pro praktické využití dané sportovní komunity. Uznávaným a autentickým výrobcem těchto „pravých“ produktů je společnost, která se dlouhodobě plně věnuje výhradně výrobě sportovních potřeb a jejíž konzumenti ji považují za „svou“ (viz Wheaton a Beal 2003). Stejně tak mohou sportovci reprezentovat „pravé“ sociální hodnoty, jako je rodina nebo národní hrdost.

I praxe napovídá, že spojení médií a sportu je zásadní pro úspěšnou profesionalizaci sportovce s nadějí na finanční zajištění i po ukončení sportovní kariéry. Obtížný je však první krok. Upoutání pozornosti médií nevyžaduje pouze výjimečné sportovní výkony. Je třeba také

osobnosti sportovce, který je schopen s nimi komunikovat, zaujmout je. Často tak může být i za cenu určité „podbízivosti“, a to nejen běžným zpravodajským médiím, ale i bulvárním deníkům. Pokud se ale jedná o sport spíše menší, jako je v našem případě plavání, komunikace s médii neodpovídá plně obrazu sportovce plně oddaného sportu. Je to chápáno jako něco spíše abnormálního a i negativně vnímaného.

Pole sportovního těla

Ve Smartově pojetí (2005) nesou význam autenticity známí sportovci a jejich těla. S tímto souvisí následující: V moderním sportu obecně a zejména v jeho profesionálním sub-poli dochází k rapidnímu rozvoji technologií. Jsou užívány nové materiály k výrobě sportovního oblečení, obuvi nebo sportovních potřeb. Celé profesionální sub-pole je podřízeno logice stále lepších výkonů, kterým napomáhají technologické novinky, nové materiály ale třeba i změny pravidel. Tyto vnější zásahy jsou ve velké míře považovány za přirozené a žádoucí.

Na druhé straně se nachází tělo sportovce, které, ve své ideální podobě, jako by bylo vyňato z logiky neustálého vítaného zlepšování a užívání nejnovějších technologií. Vrcholovým sportovcům se dostává špičkové lékařské péče a mají k dispozici trenéry, organizační týmy, fyzioterapeuty, psychology, mediální a finanční poradce. Stejně tak jsou neustále zlepšovány tréninkové metody. Diskuse zvláštního postavení sportovního těla sahá od odkouzlené racionalizace a kritiky čisté podřízenosti celospolečenskému statu quo a společnosti orientované na výkon až po kritiku problémů povahy spíše sociální a kriminální. Příkladem je boj proti doping, tedy snaze o zkvalitňování funkcí lidského těla za účelem dosažení lepších výkonů. Na rozdíl od zkvalitňování technologického vybavení je však doping považován za nežádoucí a poškozující sportovní soutěže, jejich průběh a sport obecně, zejména jeho ideál fair-play. Jinak řečeno, prováděním nepovolených vnějších zásahů do těla sportovce je poškozována autenticita sportu (Smart 2005). Tara Magdalinski se, optikou neo-marxistické teorie, zmiňuje o „dehumanizaci“ sportu, která je podmíněna tezí o lidském těle jako fyzické manifestaci humanity. Ta musí zůstat bez technologických zásahů, jež ji korumpují a narušují její přirozenou, přírodní hodnotu (Magdalinski 2008). Navíc, sport je vnímán jako prostředek boje proti různým druhům závislosti a užíváním doping (to jest drog) je tento mýtus zásadním způsobem ohrožován (Bourdieu 1998b).

Je tedy možné uvažovat v kontextu soudobého profesionálního sportu o ustavení pole nového typu, které má podstatný vliv na autenticitu sportu? Místem, ve kterém dochází k objektivizaci kapitálu aktérů a mocenských vlivů v tomto potenciálním novém poli, je sportovní tělo. Tělo, a zejména tělo vrcholového sportovce jako nositele autenticity v soudobém sportu v sobě kombinuje vlivy více polí, jak jsme ukázali v předchozím textu. Nicméně analýza jednotlivých polí naznačuje, že mimo pole zde zmíněná lze v návaznosti na Boudieuhovu konceptualizaci sportovního pole identifikovat roli polí dalších, jež zahrnují expertní systémy pracující s tělem na bázi medicínské a technologické, které se stávají nedílnou součástí soudobého sportu a neměly by být opomenuty dalšími analýzami. Jedná se například o doping, stále vyspělejší protetické pomůcky nebo genetické inženýrství.

Lze uvažovat o tom, zda toto pole není alespoň zčásti sub-polem pole sportovního. Styl jednání, kontrola a nakládání ze svým tělem jsou nedílnou součástí sportovní činnosti. Respondenti identifikovali dva základní styly jednání, ke kterým zároveň zaujímal poměrně vyhraněné postoje. Pro porovnání většinou sloužily dvě plavkyně, které dosahovaly na národní i mezinárodní úrovni ceněných výsledků. Podstatné je, že respondenti se na těchto dvou jménech shodli, aniž by bylo třeba konkrétní jména nabízet nebo se přímo explicitně ptát. První plavkyně byla ve sportovní oblasti velmi úspěšná. Vedle tohoto faktu respondenti téměř vždy zmiňovali též její charakterové vlastnosti, zejména smysl pro povinnost, skromnost nebo ochotu. Tyto vlastnosti byly oceňovány a označovány jako ty „správné“ pro sport; alespoň tedy pro sport na této úrovni.

Druhá plavkyně, sportovně na obdobné úrovni, se ve vyprávění respondentů výrazně odlišovala od své kolegyně. Na rozdíl od ní byla velmi sebevědomá, uměla na sebe poutat pozornost, což i často dělala, nejen diváků a ostatních závodníků, ale i médií. Toto výrazné pronikání mediálního pole do pole sportovního bylo celkově hodnoceno spíše negativně, v několika případech potom výrazně negativně. Tito respondenti potom zmiňovali její přítomnost na stránkách bulvárních deníků a kladli ji do příkrého rozporu s kladně přijímanou skromností a nenápadností první sportovkyně.

Co se týká osobního vystupování sportovců, je důležité, že stejně jako bylo výrazné chování a přitahování zájmu médií na jedné straně odsuzováno, respondenti zároveň přiznávali, že tento přístup může vést k profesionálnímu úspěchu. Sportovec tím, že bude mediálně zdatný a známý, upozorní na sebe další sponzory, kteří mu umožní soustředit se do budoucna pouze na sportovní výkony s vědomím hmotného zabezpečení. Jinými slovy, uznávali, že pro plnou profesionalizaci je jinak odsuzovaný styl jednání nezbytný. Ten ovšem zároveň neodpovídá ideálu autentického sportovce, který se, mnohdy nevyřčeně, prolínal všemi rozhovory se všemi respondenty. Z tohoto pohledu bude zajímavé pokračování sběru dat v rámci výzkumu, který se zaměří i na samotné výjimečně úspěšné sportovce, na které mnoho respondentů ve svých vyprávěních odkazuje.

Literatura

Becker, Howard S. 1982. *Art Worlds*. Berkeley: University of California Press.

Bosman v. Union Royale Belge Sociétés de Football Association, (Case C-415/93 [1995] ECR I-4921).

Bourdieu, Pierre. 1978. „Sport and social class.“ *Social Science Information* 17(6): 819 –840.

Bourdieu, Pierre. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.

Bourdieu, Pierre. 1998b. „The state, economics and sport.“ *Sport in Society* 1(2): 15–21.

Coakley, Jay. 1998. *Sport in Society. Issues and Controversies*. Boston: McGraw Hill.

David Meca-Medina and Igor Majcen v. Commission of the European Communities (Case C-519/04 P,[2006] ECR I-6991).

Giulianotti, Richard. 2005. *Sport: a critical sociology*. Cambridge: Polity Press.

Holt, Douglas B. 2004. *How brands become icons : The principles of cultural branding*. Harvard: Harvard Business School Publishing Corporation.

Houlihan, Barrie. 2000. „Politics and sport.“ In *Handbook of sports studies*, eds. Coakley, Jay and Dunning, Eric. London: SAGE Publications: 213 – 227.

Králík, Michal. 2001. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck.

Magdalinski, Tara. 2008. *Sport, technology and the body : the nature of performance*. Taylor &

Francis.

- Maguire, Joseph a kol. 2002. *Sport Worlds : A Sociological Perspective*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- McDorman, Todd F. a kol. 2006. „Where Have All the Heroes Gone? An Exploration of Cultural Therapy in Jerry Maguire, For Love of the Game, and Any Given Sunday.“ *Journal of Sport and Social Issues* 30(2): 197–218.
- Sage, George H. 2000. „Political economy and sport.“ In *Handbook of sports studies*, eds. Coakley, Jay and Dunning, Eric. London: SAGE Publications: 260–276.
- Smart, Barry. 2005. *The Sport Star: Modern Sport and the Cultural Economy of Sporting Celebrity*. London: Sage Publications Ltd.
- Svoboda, Arnošt. 2011 „Autenticita sportovního pole : Příklad profesionálního sportu.“ *Sociální studia*. 1: 81-98.
- Tomlinson, Alan. 2004. „Pierre Bourdieu and the Sociological Study of Sport: Habitus, Capital and Field.“ In *Sport and modern social theorists*, ed. Richard Giulianotti. New York: Palgrave Macmillan, 161–172.
- Walton, Theresa A. 2004. „Steve Prefontaine: From Rebel With a Cause to Hero With a Swoosh.“ *Sociology of Sport Journal* 21(1): 61–83.
- Whannel, Gary. 2009. “Television and the Transformation of Sport.” *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 625: 205 – 218.
- Wheaton, Belinda & Beal, Becky. 2003. “‘Keeping It Real’. Subcultural Media and the Discourses of Authenticity in Alternative Sport.” *International Review for the Sociology of Sport* 38(2): 155 –176.